

تحلیل گفتمان اقتصاد مقاومتی در دیدگاه رهبر جمهوری اسلامی ایران (مطالعه موردی: مطبوعات سال ۱۳۹۶)

مریم ایرجی^۱، هیلدا محمدصادقی^۲

^۱ استادیار، زبان‌شناسی همگانی دانشگاه آزاد، واحد تهران مرکز
^۲ کارشناسی ارشد، زبان‌شناسی همگانی دانشگاه آزاد، واحد تهران مرکز

نویسنده مسئول:

هیلدا محمدصادقی

چکیده

در این پژوهش با استفاده از تحلیل گفتمان دیدگاه رهبر انقلاب در مورد اقتصاد مقاومتی را در مطبوعات سال ۱۳۹۶ مورد تحلیل قرار دادیم. از این رو، پس از توصیف بیانات رهبر جمهوری اسلامی ایران در خصوص سیاست اقتصاد مقاومتی، پیکره‌ای الکترونیکی از بیانات ایشان در جلسه تبیین سیاست اقتصاد مقاومتی تهیه و سپس عبارات و واژه‌های پربسامد در این پیکره را با استفاده از رویکرد تحلیل گفتمان پیکره بنیاد مورد تجزیه و تحلیل قرار داده‌اند. نتایج مقاله حاضر نشان می‌دهد که ایشان در تبیین گفتمان سیاست اقتصاد مقاومتی توجه زیادی به استقلال اقتصاد کشور از منابع فسیلی، بویژه نفت و گاز و همچنین حمایت از تولیدات داخلی دارند. از دیدگاه مقام معظم رهبری، تکیه بر نقش مردم در انجام فعالیت‌های اقتصادی حائز اهمیت بسیار است؛ زیرا موجب می‌شود از تمام استعدادها و ظرفیت‌های داخلی به منظور تولید ثروت و دستیابی به قدرت و امنیت اقتصادی کشور استفاده شود. فرهنگ‌سازی در استفاده از منابع فسیلی، آزادسازی قیمت حامل‌های انرژی و هدفمندسازی یارانه‌ها از سیاست‌هایی هستند که می‌توانند مانع از اسراف و هدر رفت انرژی شوند.

کلمات کلیدی: اقتصاد مقاومتی، بیانات رهبر جمهوری اسلامی ایران، استقلال اقتصاد کشور، فرهنگ‌سازی.

مقدمه

اقتصاد مقاومتی اصطلاح جدیدی است که در چند سال اخیر توسط مقام معظم رهبری ارائه گردیده است. گفتمان اقتصاد مقاومتی از جمله موضوعات مهمی است که در سال‌های اخیر به دلیل مواجهه نظام مقدس جمهوری اسلامی با دسیسه‌های استکبار جهانی از جمله تحریم‌های ظالمانه اقتصادی، در صدر اولویت‌های مورد نظر رهبری معظم انقلاب قرار گرفته است. ابلاغ این سیاست راهگشا در شرایطی که آمریکا و غرب با هیاهوهای تبلیغاتی و هجمه‌های رسانه‌ای-خبری تلاش‌های همیشگی‌شان را با انرژی مضاعفی در بوق‌های تبلیغاتی دمیده‌اند و با سوءاستفاده از نگاه و تدبیر ایران در موضوع مذاکرات هسته‌ای کوشیدند و انمود کنند که چرخ‌های اقتصادی ایران باز ایستاده است. ابلاغ این سیاست و ترسیم رویکردهای تازه در چشم‌انداز اقتصادی و اجتماعی کشور با محوریت اقتصاد مقاومتی و تکیه بر خلاقیت‌ها، داشته‌ها و توانمندی‌های ملی و بومی یکبار دیگر دسیسه‌ها و آمل دشمنان را نقش بر آب خواهد ساخت. برای توضیح بیشتر می‌توان گفت اقتصاد مقاومتی واژه‌ای ترکیبی از دو کلمه «اقتصاد» و «مقاومت» است. کلمه اقتصاد در لغت به معنای میانه‌روی است ولی در اینجا معنای اصطلاحی آن مورد نظر است که یک نوع دانش و یا نظامی است که به رفتارهای انسان و وضعیت‌های بهینه زندگی او در زمینه‌های تولید، توزیع و مصرف کالاها و خدمات و امکانات رفاهی می‌پردازد. مقاومت از ریشه «قوم» و از باب مفاعله است و مفاهیمی مانند قوام، قیام، استقامت، مستقیم و قیمت، هم از این ماده اشتقاق یافته‌اند. باب مفاعله وقتی استعمال می‌شود که برای فعل طرف دیگری هم وجود داشته باشد، مانند «مکاتبه» که در معنای عمل نوشتن میان دو نفر به کار می‌رود.

پیشینه پژوهش**میرمعزی (۱۳۹۱)**

میرمعزی (۱۳۹۱) در مقاله خود با عنوان «اقتصاد مقاومتی و ملزومات آن با تأکید بر دیدگاه مقام معظم رهبری» درصدد ارائه تفسیری روشن از اقتصاد مقاومتی است که اولاً مستند به بیانات مقام معظم رهبری باشد و ثانیاً فرمایشات ایشان که از سال ۱۳۸۸ تاکنون درباره اقتصاد بیان کرده‌اند را در قالب نظریه‌ای منسجم توضیح دهد.

فرضیه پژوهشگر آن است که از دیدگاه مقام معظم رهبری، اقتصاد مقاومتی شکل خاصی از نظام اقتصادی اسلام است که در وضعیت همه جانبه اقتصادی دشمن پدید می‌آید. میرمعزی عقیده دارد اقتصاد مقاومتی شکل خاصی از نظام اقتصادی اسلام است که نخستین بار توسط مقام معظم رهبری ارائه شده است و باید در ظرف اقتصاد اسلامی تفسیر شود. از دیدگاه این پژوهشگر، اقتصاد مقاومتی از نگاه رهبر کبیر انقلاب اسلامی وجه خاصی از نظام اقتصادی اسلام است ولی مترادف با آن نیست.

نظام اقتصادی اسلام، مجموعه‌ای از الگوهای رفتاری و روابط اقتصادی در سه حوزه تولید، توزیع و مصرف است که از قرآن مجید، سنت پیامبر اکرم و امامان معصوم و عقل استنباط می‌شود. الگوهای پیش گفته چگونگی پیوند شرکت کنندگان در نظام اقتصادی به یکدیگر و به منابع اقتصادی در جهت اهداف اقتصادی اسلام را تبیین می‌کنند. براساس تعریف پژوهشگر، نظام اقتصادی اسلام مبتنی بر مبنای هستی‌شناسانه و معرفت‌شناسانه ویژه‌ای است. این مبنای ثابت و غیرقابل تغییر در وضعیت‌های گوناگون هستند و هدف غایی این نظام فراهم آوردن زمینه‌های اقتصادی سعادت فرد و جامعه انسانی و هدف میانی آن عدالت اقتصادی، امنیت اقتصادی و بارور ساختن استعدادهای طبیعی است.

میرمعزی نتیجه می‌گیرد از دیدگاه مقام معظم رهبری اقتصاد مقاومتی شکل خاصی از نظام اقتصادی اسلام است که در وضعیت تهدید اقتصادی نظام‌برنداز دشمن با تغییر در اولویت هدف‌های نظام اقتصادی و تغییرهای متناسب با آن در اصول راهبردی و سیاست‌های کلی در این نظام پدید می‌آید.

در این وضعیت دو تغییر عمده روی می‌دهد:

۱- در بین هدف‌های نظام اقتصادی اسلام، هدف استقلال اقتصادی که در ضمن هدف امنیت اقتصادی قرار دارد بر هدف‌های دیگر مانند عدالت و رشد اولویت یافته و متناسب با آن برخی اصول مذهبی و راهبردی باز تعریف می‌شود.

۲- جهاد اقتصادی بر مسئولان کشور و مردم واجب می‌شود و از این راه بستر مناسب برای نتیجه‌بخشی سیاست‌های کلی استقلال اقتصادی و تبدیل تهدیدها به فرصت‌ها فراهم می‌آید.

حسین زاده بحرینی (۱۳۹۲)

این مقاله متن سخنرانی محمد حسین حسین زاده بحرینی، نماینده مردم مشهد در مجلس شورای اسلامی است که در تاریخ ۲۳/۹/۱۳۹۱ ایراد شده است.

حسین زاده بحرینی (۱۳۹۲) در مقاله خود با عنوان «اقتصاد مقاومتی؛ راهکاری برای توسعه» بیان می‌کند: «اقتصاد مقاومتی، راهکاری است که از سوی رهبر فرزانه انقلاب برای سامان دادن به وضعیت اقتصادی ایران مطرح و تبیین آن برعهده دانشگاهیان و حوزویان گذاشته شده است». نویسنده عقیده دارد: «عبارت اقتصاد مقاومتی معادل دقیقی ندارد، اما بعد از بیانات رهبر انقلاب درباره اقتصاد مقاومتی و کارهای حوزوی و دانشگاهی در این باره، این اصطلاح به ادبیات اقتصادی دنیا اضافه خواهد شد».

این پژوهشگر ادامه می‌دهد: «اقتصاد مقاومتی یعنی آن اقتصادی که به یک ملت امکان و اجازه می‌دهد که حتی در شرایط فشار هم رشد و شکوفایی خودشان را داشته باشند». حسین زاده بحرینی در ادامه پژوهش خود می‌افزاید در بسیاری از نوشته‌ها و گفته‌هایی که درباره اقتصاد مقاومتی نوشته و گفته شده است، متأسفانه «اقتصاد مقاومتی» به «مقاومت اقتصادی» تقلیل یافته است. از نظر حسین زاده بحرینی این رویکرد آغاز یک انحراف جدی در فرایند گفتمان‌سازی پیرامون اصطلاح پرفریت «اقتصاد مقاومتی» است. علت حاکم شدن چنین رویکردی در ذهن شرایط زمانی ابداع این اصطلاح است؛ شرایطی که کشور از لحاظ اقتصادی، دوران سختی را تجربه می‌کند.

اقتصاد مقاومتی از دید نویسنده، یک مدل و نگاه استراتژیک برای رسیدن به سطوح عالی اقتصاد است. از نگاه کسانی که اقتصاد مقاومتی را به مقاومت اقتصادی تقلیل می‌دهند، اگر از مرحله تحریم اقتصادی عبور کردیم، گفتمان اقتصاد مقاومتی دیگر کارایی خواهد داشت. نویسنده عقیده دارد «مقاومت اقتصادی» اشتباه و ناقص است و باید برای اقتصاد مقاومتی معادلی مانند «اقتصاد استراتژیک» و یا «اقتصاد راهبردی» ارائه شود.

کندیل^۱ (۲۰۰۹)

کندیل با استفاده از شیوه کلید واژه پیکره بنیاد به شناسایی موضوعات مورد تأکید و یا نادیده گرفته شده در پوشش خبری مناقشه میان فلسطینی‌ها و اسرائیل پرداخته است. پیکره مورد نظر وی شامل وبگاه‌های شبکه‌های الجزیره عربی، سی‌ان‌ان انگلیسی و بی‌بی‌سی انگلیسی بوده است. در این بررسی اخبار و تحلیل‌های خبری مربوط به درگیری سیاسی و نظامی میان فلسطینی‌ها و اسرائیل به مدت ۲۷ ماه، از اکتبر ۲۰۰۳ میلادی تا دسامبر ۲۰۰۵ میلادی بررسی شده است. موضوعات مورد بررسی نیز شامل تروریسم، اشغال، سکونت و طرح اخیر عقب‌نشینی اسرائیل بوده است. نتایج جست‌وجو در پیکره به طور دستی بررسی شده‌اند و تحلیل بسامد کلمات مربوط به مفهوم اشغال و سکونت نشان داد که فعالان عرصه خبر چگونه از زبان برای القا یا پنهان‌سازی جنبه‌های مثبت و منفی رویدادها استفاده می‌کنند.

سارفو و آقاییوآکرامپا (۲۰۱۳)

سارفو^۲ و آقاییوآکرامپا^۳ (۲۰۱۳) در مقاله «زبان در جنگ: تحلیل گفتمان انتقادی سخنرانی‌های بوش و اوباما درباره تروریسم» به بررسی سخنرانی‌های این دو رئیس جمهور پرداختند. پژوهشگران داده‌های خود را از میان شش سخنرانی بوش و اوباما استخراج کرده و به روش تحلیلی- کیفی، در چارچوب تحلیل گفتمان انتقادی وندایک مورد بررسی قرار دادند. سارفو و آقاییوآکرامپا (۲۰۱۳) در مقاله خود به دنبال بررسی این سؤال هستند که این دو رئیس جمهور در پروژه تروریسم و ضد تروریسم از کدام عناصر زبانی استفاده کرده‌اند. بررسی‌های پژوهش این پژوهشگران نشان می‌دهد که بیشترین عناصر زبانی مورد استفاده افعال و اسم‌ها بوده‌اند. این پژوهشگران عقیده دارند از زبان می‌توان برای ساخت یک ایدئولوژی یا یک قدرت برای برقراری ارتباط بین دو گروه از مردم استفاده کرد. به طور کلی می‌توان نتیجه گرفت که سخنرانان به منظور دستیابی به یک هدف خاص از عبارت‌های زبانی مشخص برای تأثیرگذاری بر شنوندگان استفاده می‌کنند.

¹. M. A. Kandil

². E. Sarfo

³. E. Agveiwa Karamo

چارچوب نظری

یورگنسن و فیلیپس (۲۰۰۲، ۸۹) ویژگی‌های گفتمان‌ها را به شرح زیر ارائه می‌دهند:

- ۱) گفتمان‌ها در طول زمان تغییر می‌کنند اما این به آن معنا نیست که ماهیتشان عوض شود.
- ۲) گفتمان‌ها موافق و مخالف دارند برای مثال گفتمان سرمایه‌داری مخالف گفتمان سوسیالیستی است.
- ۳) یک گفتمان ممکن است به دو یا چند گفتمان کوچکتر تقسیم شود و چند خرده گفتمان بوجود آید؛ مانند تقسیم احزاب سیاسی به چپ و راست و یا طیف‌های مختلف سیاسی.
- ۴) ممکن است دو یا چند گفتمان در هم ادغام شوند و گفتمان کامل‌تری را بسازند.
- ۵) ممکن است دو گفتمان مکمل هم باشند و هم ممکن است مخالف همدیگر باشند و قصد نابودی هم را داشته باشند.

تحلیل گفتمان معتبر می‌تواند منجر به تغییرات زیادی در آداب و رسوم، نهادها، حرفه‌ها و یا جامعه به عنوان یک کل شود. بنابراین، تحلیل گفتمان نمی‌تواند جواب دقیقی فراهم کند.

گفتمان جریان و بستری است که دارای زمینه‌ای اجتماعی است. اظهارات و مطالب بیان شده، گزاره‌ها و قضایای مطرح شده، کلمات و عبارات مورد استفاده و معانی آن‌ها همگی بستگی به این نکته دارند که مطالب بیان شده، گزاره‌های مطرح شده، قضایای مفروض و... کی، کجا، چگونه، توسط چه کسی، له یا علیه چه چیزی یا چه کسی صورت گرفته‌اند. به بیان دیگر، بستر زمانی، مکانی، موارد استفاده و سوژه‌های استفاده‌کننده‌ی هر مطلب، یا گزاره و قضیه تعیین‌کننده‌ی شکل، نوع و محتوای هر گفتمان به شمار می‌روند: در راستای خطوط متناوب و مغایر هم در یک گفت‌وگو، هر واژه ممکن است در دو بستر متضاد و دوگانه ظاهر شود ... هر پاره گفتمانی واقعی به نوعی یا به میزانی، گزاره‌ای است در تأیید یا نفی نوع کلام و گفتار رایج (پارتینگتون^۱، ۲۰۰۳: ۱۸-۲۰).

لاکلا و موفه (۱۹۸۵)، نظریه گفتمانی را به همه امور اجتماعی و سیاسی گسترش می‌دهند؛ و می‌کوشند با استفاده از این نظریه جامعه معاصر را تحلیل کنند. در این دیدگاه امور اجتماعی و سیاسی و به طور کلی جهان واقعیت تنها در درون ساخت‌های گفتمانی قابل فهمند و گفتمان‌ها به فهم ما از جهان شکل می‌دهند. از نظر لاکلا و موفه گفتمان جهان اجتماعی را در قالب معنا می‌سازد. این ساختن از طریق زبان که ماهیتی بی ثبات دارد انجام می‌شود. زبان، هم در ایجاد واقعیت و هم در بازنمایی آن نقش اساسی دارد. دسترسی به واقعیت، تنها از طریق زبان ممکن است و هیچ واقعیت از پیش تعیین شده‌ای وجود ندارد. تغییر در گفتمان‌ها سبب تغییر در کل نظام اجتماعی می‌شود و نزاع گفتمانی به ایجاد، تغییر و باز تولید واقعیت اجتماعی منجر می‌شود (فرکلاف: ۱۹۹۵، ۵۶-۵۹).

تحلیل داده‌ها

در این بخش به تحلیل داده‌ها می‌پردازیم. پژوهشگران این مقاله ۲۰ سخنرانی از مقام معظم رهبری پیرامون اقتصاد مقاومتی و جنگ نرم را انتخاب و پس از تهیه پیکره زبانی فراوانی نوع‌ها و نمونه‌ها و کلیدواژه‌ها را با استفاده از ابزارهای کمی یعنی نرم‌افزار NSP و آزمون تناسب Log-Likelihood کلیدواژه‌ها استخراج کرده و سپس با استفاده از چارچوب نظری کیفی که لاکلا و موفه است این کلیدواژه‌ها را مورد تحلیل قرار داد. انتخاب این ۲۰ سخنرانی با توجه به مخاطبان مقام معظم رهبری بوده است. منظور از نوع یک واژه، علامت سجاوندی یا هرگونه حروف ربط و حروف اضافه است اما منظور از نمونه تعداد دفعاتی است که یک نوع تکرار می‌شود. برای مثال واژه «قانون» یک نوع است ولی وقتی همین واژه «قانون» به عنوان باهمایی در ترکیب‌هایی مثل «قانون مدنی»، «قانون اساسی»، «قانون قضایی» و ترکیب‌های دیگری می‌آید به نمونه تبدیل می‌شود. در این بخش ۷ جدول ارائه می‌شود؛ در جدول شماره ۱-۴ مؤلفه‌ها و شاخص‌های مورد تحلیل در سخنان مقام معظم رهبری ارائه می‌شود، در جدول شماره ۲-۴ و ۳-۴ تعداد سخنرانی‌های منتخب از مقام معظم رهبری و دال‌های مرکزی سخنان مقام معظم رهبری معرفی می‌شود. در جداول ۴-۴، ۴-۵ و ۴-۶ به ترتیب فراوانی واژه‌های پربسامد در بیانات مقام معظم رهبری در خصوص جنگ نرم، کلیدواژه‌های بیانات مقام معظم رهبری در خصوص جنگ نرم و دال‌های مرکزی بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با مسؤولان نظام نگاشته شده است.

¹.A. Partington

جدول شماره ۱-۴: مؤلفه‌ها و شاخص‌های مورد تحلیل در سخنان مقام معظم رهبری در مطبوعات سال ۱۳۹۶

مؤلفه‌های مورد بررسی	شاخص‌های تحلیلی	نام مطبوعات
قدرت	از دید فرکلاف تمام متون دارای بار ایدئولوژیکی هستند و متن خنثی یا بدون سوگیری وجود ندارد.	ایران
هژمونی	هژمونیک شدن یک گفتمان در گرو استفاده از ابزار رسانه‌ی برای ترویج ایدئولوژی گفتمان غالب در جامعه است	همشهری
اقتدار	اقتدار کاریزماتیکی حضرت امام (ره) در پیش از انقلاب موجب شد یک نوع رابطه مرید و مرادی بین ملت و امام (ره) شکل بگیرد. پس از فوت ایشان، اقتدار کاریزماتیکی ایشان حفظ و اقتدار قانونی ولایت فقیه هم طبق قانون اساسی به مقام معظم رهبری اعطا شد. به بیان دیگر، امروز مقام معظم رهبری هم رهبر کاریزماتیکی و هم رهبر قانونی جمهوری اسلامی ایران محسوب می‌شوند	جام جم

جدول شماره ۲-۴: تعداد سخنرانی‌های منتخب از مقام معظم رهبری در مطبوعات سال ۱۳۹۶

نام مطبوعات مورد تحقیق	تعداد سخنرانی‌های منتخب از مقام معظم رهبری در سال ۱۳۹۶
ایران	۱- بیانات مقام معظم رهبری، در دیدار گروهی از معلمان و فرهنگیان و جمعی از کارگران، در تقارن روز معلم و روز جهانی کارگر
جام جم	۱- بیانات مقام معظم رهبری، در دیدار با وزیر، معاونان، مشاوران و مدیران کل وزارت آموزش و پرورش
جام جم	۱- بیانات مقام معظم رهبری، در دیدار فرماندهان گردان‌های عاشورای نیروهای مقاومت بسیج در سالروز شهادت امام سجاد (ع). ۲- بیانات مقام معظم رهبری، در دیدار با وزیر، معاونان، مشاوران و مدیران کل وزارت آموزش و پرورش.

شرق	۱- پیام مقام معظم رهبری به حجاج بیت الله الحرام
آفتاب یزد	۱- بیانات مقام معظم رهبری، در دیدار با اعضای مجلس خبرگان رهبری ۲- بیانات مقام معظم رهبری، در جمع دانشجویان و اساتید دانشگاه صنعتی امیرکبیر
خراسان	۱- بیانات مقام معظم رهبری، در دیدار با مسئولین و کارگزاران نظام.
مردم سالاری	۱- بیانات مقام معظم رهبری، در دیدار با دانشجویان و استادان استان قزوین.
ایران	۱- بیانات مقام معظم رهبری، به مناسبت آغاز سال ۱۳۹۶ شمسی ۲- بیانات مقام معظم رهبری، در اجتماع بزرگ زائران و مجاوران حرم مطهر رضوی.
ایران	۱- بیانات مقام معظم رهبری، در دیدار با خانواده های شهدا و ایثارگران کردستان ۲- بیانات مقام معظم رهبری، در دیدار دانشجویان و نخبگان علمی ۳- بیانات مقام معظم رهبری، در دیدار با اساتید دانشگاهها ۴- بیانات مقام معظم رهبری، در دیدار اعضای هیئت دولت ۵- بیانات مقام معظم رهبری، در دیدار جمع کثیری از بسیجیان کشور ۶- بیانات مقام معظم رهبری، در دیدار با اعضای مجلس خبرگان

جدول شماره ۳-۴: دال‌های مرکزی سخنان مقام معظم رهبری در مطبوعات سال ۱۳۹۶ (ایران، جام جم، مردم سالاری، خراسان، آفتاب یزد و شرق)

مخاطبان سخنان مقام معظم رهبری	گزیده سخنان مقام معظم رهبری	دال‌های مرکزی سخنان مقام معظم رهبری
۱- بیانات مقام معظم رهبری، در دیدار فرماندهان گردان‌های عاشورای نیروهای مقاومت بسیج در سالروز شهادت امام سجاد (ع)	۱- دشمن از راه اشاعه فرهنگ غلط - فرهنگ فساد و فحشا - سعی می‌کند جوان‌های ما را از ما بگیرد. کاری که دشمن از لحاظ فرهنگی می‌کند، یک «تهاجم فرهنگی» بلکه باید گفت یک «شبیخون فرهنگی» یک «غارت فرهنگی» و یک «قتل عام فرهنگی» است.	۱- فرهنگ ۲- تهاجم فرهنگی ۳- شبیخون فرهنگی
۲- بیانات مقام معظم رهبری، در دیدار با وزیر، معاونان، مشاوران و مدیران کل وزارت آموزش و پرورش	۲- تهاجم فرهنگی، مثل خود کار فرهنگی، اقدام آرام و بی سر و صدایی است. یکی از راه‌های تهاجم فرهنگی، این بوده است که سعی کنند جوانان مؤمن را از پایبندی‌های متعصبانه به ایمان، که همان عواملی است که یک تمدن را نگه می‌دارد، منصرف کنند.	
۳- بیانات مقام معظم رهبری، در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی	۳- ما و همه دست‌اندرکاران فرهنگ در کشور باید باور کنیم که امروز آماج تهاجمات فرهنگی دشمنانمان هستیم	
۴- بیانات مقام معظم رهبری، در دیدار گروهی از معلمان و فرهنگیان و جمعی از کارگران، در تقارن روز معلم و روز جهانی کارگر	۴- هر کس بتواند بر این صحنه کارزار و نبرد تسلط پیدا کند، خبرها را بفهمد، احاطه ذهنی داشته باشد و یک نگاه به صحنه بیندازد، برایش مسلم خواهد شد که الان دشمن از طرق فرهنگی، بیشترین فشار خود را وارد می‌آورد.	
۵- بیانات مقام معظم رهبری، در دیدار با اعضای مجلس خبرگان رهبری	۵- این تبلیغات فرنگی و این تهاجم فرهنگی چیز جدیدی نیست؛ ... در دنیا تهاجم فرهنگی علیه انقلاب، از تهاجم سیاسی و اقتصادی سریع‌تر و همه‌گیرتر و همه‌جایی‌تر بود. انواع و اقسام	

	<p>کارها را کردند؛ چقدر علیه اسلام و انقلاب و مبانی اسلامی و مبانی شیعی، که فکر می‌کردند در پدید آمدن این انقلاب نقش داشته، فیلم ساختند - که امروز آن را به رایانه و اینترنت هم کشانده‌اند- و همه کارهایی را که می‌توانستند، انجام دادند؛</p>	
<p>۱- بیانات مقام معظم رهبری، در دیدار دانشجویان و نخبگان علمی</p> <p>۲- بیانات مقام معظم رهبری، در دیدار با اساتید دانشگاهها</p>	<p>۱- در اتاق‌های فکرتان بنشینید، راهکارها را پیدا کنید؛ لیکن هدف مشخص است: هدف، دفاع از نظام اسلامی و جمهوری اسلامی است در مقابله با یک حرکت همه جانبه متکی به زور و تزویر و پول و امکانات عظیم پیشرفته علمی رسانه‌ای. حالا شما جوانانی که گفتیم افسران جوان مقابله با جنگ نرم هستید ... شرط اصلی فعالیت درست شما در این جبهه جنگ نرم، یکی‌اش نگاه خوشبینانه و امیدوارانه است.</p> <p>۲- ما با جنگ نرم، با مبارزه نرم از سوی دشمن مواجهیم ... در این جنگ نرم، شما جوان‌های دانشجو، افسران جوان این جبهه‌اید</p>	<p>۱- جوانان</p> <p>۲- جوانان، افسران جنگ نرم</p>
<p>۱- بیانات مقام معظم رهبری، در اجتماع بزرگ زائران و مجاوران حرم مطهر رضوی</p>	<p>۱- من (مقام معظم رهبری) برنامه‌های استکبار جهانی علیه ملت ایران را در سه جمله خلاصه می‌کنم: اول، جنگ روانی؛ دوم، جنگ اقتصادی؛ و سوم، مقابله با پیشرفت و اقتدار علمی. دشمنی‌های استکبار با ملت ما در این سه قلم عمده خلاصه می‌شود.</p>	<p>۱- جنگ روانی</p> <p>۲- جنگ اقتصادی</p> <p>۳- جنگ علمی</p>
<p>۱- بیانات مقام معظم رهبری، در دیدار با دانشجویان و استادان استان قزوین.</p>	<p>۱- جنگ نرم محصول پردازش ذهنی نخبگان و اندازه‌گیری آن مشکل است در حالی که جنگ سخت عینی، واقعی و محسوس است و می‌توان آن را با ارائه برخی از معیارها اندازه‌گیری کرد. امروز آرایش رسانه‌ای و فرهنگی که در مقابل جمهوری اسلامی قرار دارد، بسیار آرایش پیچیده، متنوع، متکثر، کارآمد و فنی و پیشرفته‌ای است.</p>	<p>۱- نخبه‌پروری در حوزه جنگ نرم</p>

جدول شماره ۴-۴: فراوانی واژه‌های پربسامد در بیانات مقام معظم رهبری در خصوص جنگ نرم در مطبوعات سال ۱۳۹۶

فراوانی	نوع ۴	نوع ۳	نوع ۲	نوع ۱
۲۳۵			فرهنگی	تعرض
۲۱۵			جهانی	استکبار
۲۱۴			فرهنگی	ناتوی
۲۱۰			فرهنگی	محاصره
۲۰۶			فرهنگی	فتنه
۲۰۰			فرهنگی	استحاله
۲۰۰			فرهنگی	توطئه
۱۹۸			فرهنگی	جنگ
۱۹۵			فرهنگی	تهاجم
۱۹۳		بیگانه	فرهنگ	تهاجم

جدول شماره ۴-۵: درصد فراوانی کلیدواژه‌های بیانات مقام معظم رهبری در خصوص جنگ نرم

Log-likelihood	فراوانی در پیکره مرجع	فراوانی در سخنرانی مقام معظم رهبری	نوع
۰/۰۵۳	۴۳۵۶	۲۳۵	تعرض فرهنگی
۰/۰۵۲	۴۱۲۰	۲۱۵	استکبار جهانی
۰/۰۵۷	۳۶۹۷	۲۱۴	ناتوی فرهنگی
۰/۰۶۳	۳۳۳۰	۲۱۰	محاصره فرهنگی
۰/۰۶۲	۳۲۸۷	۲۰۶	فتنه فرهنگی
۰/۰۶۳	۳۱۶۰	۲۰۰	استحاله فرهنگی
۰/۰۶۳	۳۱۴۳	۲۰۰	توطئه فرهنگی
۰/۰۶۳	۳۱۱۰	۱۹۸	جنگ فرهنگی
۰/۰۶۵	۳۰۰۰	۱۹۵	تهاجم فرهنگی
۰/۰۶۴	۲۹۸۰	۱۹۳	تهاجم فرهنگ بیگانه
۰/۰۶۴	۲۹۶۰	۱۹۰	ورود فرهنگ معماری
۰/۰۶۰	۲۸۳۱	۱۷۰	هرج و مرج فرهنگی

جدول شماره ۶-۴: دال‌های مرکزی بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با مسئولان نظام در مطبوعات سال ۱۳۹۶

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با مسئولان و کارگزاران نظام جمهوری اسلامی ایران به مناسبت عید سعید غدیر خم	تعرض فرهنگی
بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با مسئولان و کارگزاران نظام جمهوری اسلامی ایران به مناسبت عید سعید غدیر خم	ورود فرهنگ استعماری
بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی	هرج و مرج فرهنگی
بیانات مقام معظم رهبری در جلسه پاسخ به سؤالات دانشجویان دانشگاه تهران	جنگ فرهنگی
بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با رؤسای هیئت‌های شرکت کننده در اجلاس تأسیس سازمان مجالس اسلامی	محاصره فرهنگی
بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای ستادهای نماز جمعه سراسر کشور	استحاله فرهنگی
بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای انجمن اهل قلم	تهاجم فرهنگ بیگانه
بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با استادان و دانشجویان دانشگاه‌های استان سمنان	ناتوی فرهنگی
بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با دانشجویان و اساتید دانشگاه‌های شیراز	علوم انسانی-اسلامی
بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با دانشجویان و اساتید دانشگاه‌های کردستان	بومی‌سازی علوم
بیانات مقام معظم رهبری در نماز جمعه تهران	الگوپردازی فرهنگی
بیانات مقام معظم رهبری در دیدار رئیس و اعضای شورایی انقلاب فرهنگی	استکبار جهانی
بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با رئیس‌جمهور و اعضای هیئت دولت	پروژه نفوذ
بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اعضای شورایی انقلاب فرهنگی	غیرشناسی داخلی و خارجی
بیانات مقام معظم رهبری در حرم مطهر امام رضا علیه‌السلام	فرهنگ‌سازی
بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با فرماندهان گردان‌های سازمان بسیج مستضعفین	نفوذ شبکه‌ای و نفوذ جریانی
بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با دانشجویان و نمایندگان تشکل‌های دانشجویی	معنویت‌گرایی

جدول شماره ۷-۴: فراوانی نگاشت‌های معنادار در سخنان مقام معظم رهبری

درصد فراوانی	نوع ۷	نوع ۶	نوع ۵	نوع ۴	نوع ۳	نوع ۲	نوع ۱
۴۴						دانشجو	جوانان
۴۳						آرمان‌خواه	جوانان
۳۲						دانشجویان	مطالبه‌گری
۳۲						رسانه‌ای	جنگ
۳۰						فرهنگی	تهاجم
۲۸						فرهنگی	ناتوی
۲۷						فرهنگی	شبیخون
۲۶						نخبه	جوانان
۲۴						علمی	جنگ
۲۳						نرم	جنگ
۲۲						فرهنگی	نفوذ
۲۲						اقتصادی	جنگ
۲۲						غربی	فرهنگ
۲۲						مصرفی	فرهنگ
۲۹					نرم	جنگ	افسران
۲۷					نرم	جنگ	نخبه‌پروری
۲۷					نرم	جنگ	فرماندهان
۱۱				تبلیغاتی	و	رسانه‌ای	بازی‌های
۸				تلویزیون	و	رادیو	برنامه‌سازان
۲				فرهنگی	و	رسانه‌ای	آرایش

درصد فراوانی کلیدواژه‌های بیانات مقام معظم رهبری

Log-likelihood	فراوانی در پیکره مرجع	فراوانی در سخنرانی مقام معظم رهبری	نوع
۰/۰۵	۴۳۶	۲۲	جنگ اقتصادی
۰/۰۶	۳۴۲	۲۲	فرهنگ غربی
۰/۰۷	۲۹۰	۲۲	فرهنگ مصرفی
۰/۱۱	۲۵۳	۲۸	ناتوی فرهنگی
۰/۱۱	۲۷۸	۳۲	جنگ رسانه‌ای
۰/۰۷	۳۵۹	۲۷	شبیخون فرهنگی
۰/۰۷	۲۹۹	۲۳	جنگ نرم
۰/۰۶	۳۴۵	۲۷	فرماندهان جنگ نرم

یافته‌های پژوهش

با توجه به بیانات مقام معظم رهبری درباره اقتصاد مقاومتی و جنگ نرم در این دو دهه، مهمترین موضوعات مد نظر ایشان به شرح زیر ارائه و تحلیل می‌شود:

تشریح اقتصاد اسلامی

یکی از منابع شناخت مفاهیم اسلامی سیره اولیاء و پیشوایان اسلام، از شخص پیغمبر مکرم اسلام تا ائمه اطهار، و به عبارت دیگر سیره معصومین است. اسلام همواره ثروت اندوزی و فقرگرایی را رد و نهی کرده است. جناب ابوذر در نهی فقر می‌فرماید: «وقتی فقر وارد خانه می‌شود، دین از در دیگر فرار می‌کند». قرآن کریم در آیه ۳۴ سوره توبه زر اندوزان را به عذابی دردناک بشارت می‌دهد: «الَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يَنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ». «یکنزون» از ریشه کَنَز به معنای گنج است که در اصل به معنای جمع و جور کردن اجزاء چیزی گفته می‌شود، لذا شتر پر گوشت را «کناز اللحم» می‌نامند سپس به جمع‌آوری و نگهداری و پنهان نمودن اموال یا اشیاء گران قیمت اطلاق گردیده است. «ذهب» به معنای طلا و «فضه» به معنای نقره است. ترجمه فارسی آیه ۳۴ سوره توبه: «آنها را که طلا و نقره را گنجینه می‌سازند و در راه خدا انفاق نمی‌کنند به مجازاتی دردناک بشارت ده». حضرت امیرالمؤمنین در نفی اشرافی‌گری می‌فرماید: «قصری ساخته نمی‌شود مگر آنکه خانه هزاران نفر فقیر ویران شود». مسأله تضاد دنیا و آخرت و اینکه این دو مانند دو قطب یک آهنربا هستند که همدیگر را دفع می‌کنند مربوط به جهان دل و ضمیر انسان و دلبستگی‌ها و عشق‌ها و پرستش‌های انسان است. حضرت علی (ع) در حکمت ۱۰۳ در بحارالنوار در پاسخ به سؤالی که در مورد جامه‌اش که کهنه و مندرس بود فرمودند: «دل به این سبب نرم می‌گردد و نفس به این وسیله رام می‌شود و مؤمنان به آن اقتدا می‌کنند».

همانطور که در مطالب بالا ذکر شد دین مبین اسلام برای هر یک از زوایای زندگی انسان احکام بخصوصی دارد. یکی از این زوایا که احکام آن برای بیشتر افراد نیاز خواهد بود معاملات و روابط مالی است. از این رو یادگیری احکام خرید و فروش پیش شرط دادوستد است.

در احکام اسلامی دو نکته در مورد اقتصاد طرح شده:

۱- انسان خلیفه و جانشین خداوند بر روی زمین است و حاکمیت مطلق از آن خداست که به جانشین خود به شرایطی تفویض نموده است.

۲- مخالفت شدید با استثمار انسان که هر گونه بهره‌کشی از انسان را در هر شرایط و عنوانی مردود می‌داند. یکی از نفرت‌انگیزترین گونه‌های مال حرام از دیدگاه اسلام مال حاصل از بهره‌کشی است و بهره‌کشی از دسته‌های فرودست که توانایی دفاع از خود را ندارند یکی از نفرت‌انگیزترین گونه‌های بهره‌کشی است.

اقتصاد اسلامی با نگرشی الهی آمیخته شده که ویژگی‌های آن را می‌توان به ترتیب زیر برشمرد:

۱- نحوه نگرش به انسان که انسان را محور آفرینش و نه ابزار تولید می‌داند.

۲- رسیدن به کمال مادی هدف نهایی نیست بلکه روندی برای پیمایش در راه کمال معنوی است.

۳- اقتصاد گرچه از اهمیت و جایگاه ویژه‌ای برخوردار است ولی در خدمت نظام اجتماعی قرار دارد.

۴- وجود دستورهای قاطع که سبب جلوگیری از انحراف و کج‌روی می‌شود.

با توجه به تأکید قرآن کریم بر کسب روزی حلال باید فعالیت‌های اقتصادی مسلمانان مشروع، حلال و قانونی باشد؛ توسل به راه‌های نامشروع و خلاف شرع جایز نیست و عواقب بسیار هولناکی برای شخص و حتی جامعه انسانی دارد. امام صادق (ع) در خصوص اهمیت دانستن احکام کسب و کار برای فعالان اقتصادی می‌فرماید: «هر کس بخواهد کارهای بازرگانی کند، پس می‌بایست در دین تَفَقُّه کند تا آنچه را که بر او حلال است از آن چه حرام است بازشناسد. و هر کس بدون تَفَقُّه در دین به بازرگانی و کار اقتصادی بپردازد در شبهه‌ها گرفتار خواهد شد». حضرت امیرالمؤمنین علی (ع) هم در مورد لزوم آگاهی از احکام کسب و کار برای فعالان اقتصادی می‌فرماید: «نخست احکام خرید و فروش را یاد بگیرد و سپس به تجارت بپردازد زیرا اگر کسی خرید و فروش کند و از حلال حرام آن نپرسد در رباخواری فرو رفته و سپس گرفتار می‌شود».

اسلام مالکیت خصوصی و فردی را که ریشه و زیربنای اصلی آن کار است تا حدودی محترم شمرده است و اساس مالکیت در اسلام همان احترام به حقوق فرد و حفظ انگیزه وی برای تلاش و کوشش است. اسلام خواسته است تشویق به کار و فعالیت همواره در انسان زنده بماند و هر کس به استفاده از بازار کار خود نیز امیدوار باشد ولی در عین حال زمینه‌سازی افراد بهره‌مند را برای استثمار دیگران نفی کرده است. قرآن کریم در آیه ۳۹ سوره نجم در این خصوص می‌فرماید: «و اینک نیست برای انسان مگر آنچه را کوشش کرده است». آیه ۳۹ سوره نساء می‌فرماید: «برای مردان از آنچه به دست آورده‌اند بهره‌ای و برای زنان نیز از آنچه بدست آورده‌اند بهره‌ای است». حضرت امیرالمؤمنین (ع) می‌فرماید: «کسی که آب و خاک در اختیار دارد ولی فقیر است خدا او را لعنت و از رحمت خویش دور می‌کند».

«ربا» از دال‌های مرکزی گفتمان‌های اقتصادی رقیب داخلی و خارجی اقتصاد اسلامی است. در شریعت مقدس اسلام در رابطه با ربا نهی شدیدی وجود دارد از یک سو موجب شده جامعه اسلامی نسبت به رعایت دقیق احکام فقهی و موازین شرعی در مراحل مختلف انعقاد معامله از حساسیت و اهتمام جدی برخوردار باشد. از سوی دیگر توسعه معاملات و مناسبات پیچیده اقتصادی به همراه ایجاد ابزارهای مالی پیچیده در عصر حاضر نیز موجب شده تشخیص مصادیق ربا دشوار گردد. این دشواری به گونه‌ای است که حضرت امام علی (ع) نیز در یکی از خطبه‌های خود در بالای منبر با قسم چنین می‌فرماید که: «بخدا سوگند ربا در این امت مخفی‌تر از راه رفتن مورچه بر روی تخته سنگ‌های بزرگ و سیاه است» (اصول کافی، جلد ۵). در عصر حاضر علاوه بر فراگیری احکام معاملات به عنوان یک تکلیف شرعی، افراد در صورت تردید نسبت به ربوی بودن یا نبودن فعالیت‌های اقتصادی خود، می‌بایست نسبت به احراز مشروعیت آن از طریق پرسش و استفتاء از مراجع تقلید اقدام نمایند.

هدف قرار دادن اعتقادات و ایمان جوانان

بنیادین‌ترین تعریف از جنگ رسانه‌ای^۱ استفاده از رسانه‌ها برای تضعیف کشور هدف و بهره‌گیری از توان و ظرفیت رسانه‌ها اعم از مطبوعات، خبرگزاری‌ها، رادیو، تلویزیون و اینترنت به منظور دفاع از منافع ملی است. جنگ رسانه‌ای یکی از برجسته‌ترین جنبه‌های جنگ نرم^۲ و جنگ‌های جدید بین‌المللی است. ضیایی‌پور (۱۳۸۷، ۵۲) در این باره می‌گوید رسانه‌ها دارای تأثیری قدرتمند بر افکار

1. media war

2. soft war

عمومی هستند و این مسئله می‌تواند اثر ناخوشایند و خوشایندی بر عملیات‌ها داشته باشد. مقامات سیاسی و نظامی باید به نقش رسانه‌ها توجه کنند و با تدارک برنامه‌ها و روابط مناسب، ادامه روند عملیات‌ها را امکان‌پذیر سازند. جنگ رسانه‌ای تنها جنگی است که حتی در شرایط صلح نیز بین کشورها به صورت غیررسمی ادامه داشته و هر کشوری از حداکثر توان خود برای پیشبرد اهداف سیاسی خویش با استفاده از رسانه‌ها، بهره‌گیری می‌کند (همان، ۱۱). مقام معظم رهبری درباره هدف قرار دادن فرهنگ، عقاید و ایمان مردم به خصوص جوانان توسط رسانه‌های دشمن فرمودند: «تهاجم فرهنگی، مثل خودِ کار فرهنگی، اقدام آرام و بی سر و صدایی است. یکی از راه‌های تهاجم فرهنگی، این بوده است که سعی کنند جوانان مؤمن را از پایبندی‌های متعصبانه به ایمان، که همان عواملی است که یک تمدن را نگه می‌دارد، منصرف کنند. همان کاری را که در اندلس، در قرن‌های گذشته کردند. یعنی جوانان را در عالم، به فساد و شهوترانی و میگساری و این چیزها مشغول کردند. این کار، حالا هم انجام می‌گیرد. ... عده‌ای وقتی در خیابان نگاه می‌کنند و زنانی را می‌بینند که حجابشان قدری ناجور است، دلشان خون می‌شود. بله؛ این کار بدی است. اما کار بد اصلی، این نیست. کار بد اصلی آن است که شما در کوچه و خیابان نمی‌بینید! ... صدای فروریختن ایمان و اعتقاد ناشی از تهاجم پنهانی و زیرزیرکی دشمن - اگر شما ملت و عناصر فرهنگی بیدار نباشید - خدای نخواسته، آن وقتی در می‌آید که دیگر قابل علاج نیست! جوان جبهه رفته ما را اگر محاصره کردند؛ اگر اول یک ویدئو در اختیارش گذاشتند و بعد او را به تماشای فیلم‌های جنسی وقیح وادار کردند؛ شهوت او را تحریک کردند و بعد او را به چند مجلس کشاندند، چه خواهد شد؟! وقتی تشکیلاتی وجود داشته باشد، جوان را در اوج نیروی جوانی، فاسد می‌کنند. و حالا دشمن این کار را می‌کند» (۱۳۷۱/۵/۲۱، روزنامه آفتاب یزد). «دشمن از راه اشاعه فرهنگ غلط - فرهنگ فساد و فحشا - سعی می‌کند جوان‌های ما را از ما بگیرد. کاری که دشمن از لحاظ فرهنگی می‌کند، یک «تهاجم فرهنگی» بلکه باید گفت یک «شبیخون فرهنگی» یک «غارت فرهنگی» و یک «قتل عام فرهنگی» است» (۱۳۷۱/۴/۲۲، روزنامه همشهری). جدی تلقی کردن تهاجم فرهنگی علیه جمهوری اسلامی ایران از دیگر مواردی است که رهبر معظم انقلاب به آن اشاره کردند، معظم‌له در این باره فرمودند: «این که از «تهاجم فرهنگی» اسم آوردند و گفتند شما در خط مقدم این تهاجم هستید، این حق است و بنده این را قبول دارم؛ چون تهاجم فرهنگی، به مقصود بی‌اعتقاد کردن نسل نو انجام می‌گیرد؛ هم بی‌اعتقاد کردن به دین، هم بی‌اعتقاد کردن به اصول انقلابی و آن تفکر فعالی که امروز استکبار از آن می‌ترسد و قلمرو قدرت‌های استکباری را به خطر می‌اندازد» (۱۳۷۰/۱۰/۲۵، روزنامه مردم‌سالاری). ایشان درباره خطر جنگ نرم به دانشگاهیان و حوزویان فرمودند: «عناصر فرهنگی جامعه - هر که هستند، هرچه هستند، چه وابستگان به دانشگاه‌ها، چه وابستگان به حوزه‌های علمیه و چه دیگران - باید بدانند که امروز دشمن، بیشترین همت خود را روی تهاجم فرهنگی گذاشته است» (۱۳۶۹/۲/۱۲، روزنامه ایران).

نتیجه‌گیری

گفتمان اقتصاد مقاومتی در سال ۱۳۸۹ اولین بار از سوی مقام معظم رهبری در دیدار با جمعی از کارآفرینان کشور مطرح شد و پس از آن نیز در سخنرانی‌های متعدد ایشان مورد تأکید قرار گرفت. اقتصاد مقاومتی در حقیقت اقتصادی را ترسیم می‌کند که توانایی مقابله با شوک‌های وارد شده بر اقتصاد را دارد. چنین اقتصادی باید قابلیت انعطاف در شرایط مختلف و توانایی عبور از بحران را داشته باشد. برای دستیابی به چنین اقتصادی لازم است نگاه بلند مدت به سیاست‌های اقتصادی وجود داشته باشد و زیرساخت‌های اقتصاد به گونه‌ای طراحی شوند تا در آینده چارچوب کلی اقتصاد در برابر انواع ناملایمات توانایی مقابله داشته باشند. همچنین باید با توجه به شرایط جاری اقتصاد کشور و تحریم‌های بین‌المللی تحمیل شده، سیاست‌های خاص و گاهی متفاوت از شرایط عادی اتخاذ شوند. در این صورت اقتصاد مقاومتی در یک بازه زمانی کوتاه مدت نیز قابل تعریف است که به منظور عبور از شرایط بحران‌های کوتاه مدت طراحی شده است.

به فرموده مقام معظم رهبری یکی از مهمترین ارکان اقتصاد مقاومتی حمایت از محصولات صنعتی و کشاورزی داخلی و در یک کلام تولید ملی است (بیانات مقام معظم رهبری ۱۳۹۱/۱/۱). بدین منظور باید واحدهای تولیدی کوچک و زودبازده فعال شوند تا رقابت کارخانه‌ها برای تولید محصولات با کیفیت داخلی افزایش یابد، این امر موجب استقبال مردم از خرید کالاهای ساخت داخل می‌شود. در نتیجه واردات بعضی اقلام که کشور توانایی تولید آن‌ها را دارد به حداقل ممکن رسیده و از خروج ارز جلوگیری می‌شود. فرهنگ‌سازی در استفاده از منابع فسیلی از دیگر مسائلی است که رهبر فرزانه انقلاب به آن تأکید دارند. قیمت پایین حامل‌های انرژی از جمله برق، گاز، بنزین و ... سبب سوء مدیریت و اسراف مردم در استفاده از این منابع شده است چرا که قیمت تمام شده آن برای مردم محاسبه نمی‌شود و تصور اشتباه این است که قیمت تمام شده این فرآورده‌ها بسیار پایین است. کشور منابع ارزی بسیار زیادی را صرف واردات این محصولات به ویژه بنزین و گازوئیل می‌کند که فرهنگ‌سازی و اصلاح الگوی مصرف این محصولات

توسط مردم می‌تواند از هدر رفت منابع ارزی جلوگیری کند. از طرف دیگر اهمیت شرکت‌های دانش‌بنیان به اندازه‌ای است که علاوه بر تأثیرگذاری بر سایر مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی، از طرف رهبر معظم انقلاب به عنوان یکی از مهم‌ترین و مؤثرترین مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی مطرح می‌شود. ایشان از شرکت‌های دانش‌بنیان به عنوان راهکاری برای جایگزینی درآمدهای نفتی یاد می‌کنند و تصریح می‌نمایند که «ما اگر بتوانیم از همین فرصت که امروز وجود دارد استفاده کنیم و تلاش کنیم نفت را با فعالیت‌های اقتصادی درآمدهای دیگری جایگزین کنیم، بزرگ‌ترین حرکت مهم را در زمینه اقتصاد انجام داده‌ایم. امروز صنایع دانش‌بنیان از جمله کارهایی است که می‌تواند این خلأ را تا میزان زیادی پر کند» (۱۳۹۱/۵/۸). استقلال اقتصاد کشور از درآمدهای نفتی از دیگر مواردی است که رهبر معظم انقلاب به آن اشاره کرده‌اند. قانون اساسی به ویژه در اصول دوم، سوم، چهل و سوم و پنجاهم، جامعه مطلوب را دارای این ویژگی‌ها دانسته است:

- استقلال سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی

- آزادی به منزله عمل تحقق استقلال و استعدادهای ملی

- وجود عدالت اجتماعی و نبودن فقر و محرومیت

- تأمین نیازهای انسانی در جهت رشد و تکامل وی

- بالندگی تولید و اشتغال کامل و موجه

استکبار جهانی در طول سه دهه‌ای که از انقلاب اسلامی گذشته با در نوسان قرار دادن قیمت نفت سعی در به زانو درآوردن ملت ایران داشته است. رهبر فرزانه انقلاب در طول سالیانه گذشته بارها هشدارهایی درباره جنگ اقتصادی غرب علیه ایران داده بودند، در سال ۲۰۱۴ میلادی قیمت نفت به حدود چهل دلار در هر بشکه رسید و شوک اقتصادی عظیمی را به جمهوری اسلامی تحمیل کرد؛ در این هنگام بود که بار دیگر لزوم پیگیری مطالبات رهبر معظم انقلاب بیش از پیش احساس گردید.

نتایج بررسی‌های این مطالعه نشان می‌دهد که اقتصاد مقاومتی در کوتاه مدت و بلند مدت تا حدود زیادی با یکدیگر دارای وجه مشترک بوده و ناقض یکدیگر نیستند. اقتصاد مقاومتی در بلند مدت تا حدی به یک اقتصاد توسعه یافته و سالم شباهت دارد، با این تفاوت که تهدیدهایی را که از سوی جامعه جهانی وجود دارند نیز همواره در نظر می‌گیرد. اقتصاد مقاومتی در کوتاه مدت بر بسیاری از شاخص‌های یک اقتصاد توسعه یافته مانند کاهش وابستگی به نفت، تنوع در کالاهای صادراتی، کاهش بیکاری و ... هم تأکید دارد؛ با این حال به منظور عبور از شرایط بحران در اقتصاد مقاومتی کوتاه مدت ممکن است سیاست‌هایی اتخاذ شوند که در بلند مدت توصیه نمی‌شود. در این خصوص می‌توان به سیاست‌هایی مانند سیاست‌های تنظیم بازار و توزیع کالا از سوی دولت اشاره کرد.

منابع و مراجع

منابع فارسی

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی ۱۳۹۶/۹/۱۹.

بیانات مقام معظم رهبری در جمع مدیران و کارکنان صداوسیما ۱۳۹۶/۲/۲۸.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با جمعی از کارآفرینان کشور ۱۳۹۶/۶/۱۶.

بیانات مقام معظم رهبری در جلسه تبیین اقتصاد مقاومتی ۱۳۹۶/۹/۲۰.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای حزب جمهوری اسلامی گرگان و گنبد و امام جمعه قزوین ۱۳۹۶/۸/۵.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با مسئولان و کارگزاران نظام در عید سعید غدیر ۱۳۹۶/۴/۱۰.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با کارگران و معلمان، در «روز کارگر» و «هفته معلم» در ۱۳۹۶/۲/۱۳.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با روحانیون و مبلغان، در آستانه «ماه محرم» ۱۳۹۶/۰۲/۲۶.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با فرماندهان و مسئولان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ۱۳۹۶/۶/۲۶.

بیانات مقام معظم رهبری در حرم مطهر رضوی در ۱۳۹۶/۱/۱.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با جمعی از کارگران و معلمان در ۱۳۹۶/۲/۱۵.

بیانات مقام معظم رهبری در جلسه پرسش و پاسخ دانشجویان دانشگاه شهید بهشتی در ۱۳۹۶/۰۲/۲۲.

بیانات مقام معظم رهبری در سالگرد ارتحال امام خمینی (ره) ۱۳۹۶/۳/۱۴.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با وزیر علوم و رؤسای دانشگاه‌ها ۱۳۹۶/۹/۱۷.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار جمعی از نخبگان و برگزیدگان علمی در ۱۳۹۶/۷/۱۳.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با مردم اسفراین در ۱۳۹۶/۷/۲۲.

بیانات مقام معظم رهبری در جلسه تبیین سیاست‌های اقتصاد مقاومتی در ۱۳۹۶/۹/۲۰.

بیانات مقام معظم رهبری در حرم مطهر رضوی ۱۳۹۶/۱/۱.

بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با مردم آذربایجان در ۱۳۹۶/۸/۲۹.

مطهری، مرتضی. (۱۳۶۹). سیری در سیره نبوی، انتشارات صدرا.

مطهری، مرتضی. (۱۳۶۸). تعلیم و تربیت در اسلام، انتشارات صدرا.

آقاگل‌زاده، فردوس. (۱۳۹۰). تحلیل گفتمان انتقادی. تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.

سامنی، سامان و مدرس خیابانی، شهرام. (۱۳۹۴). تحلیل پیکره بنیاد گفتمان سیاست اقتصاد مقاومتی از دیدگاه مقام معظم رهبری، فصلنامه علمی پژوهشی

پژوهش‌های ارتباطی، سال ۲۲، شماره ۲ (پیاپی ۸۲)، صفحات ۱۰۷-۱۲۱.

هوارث، دیوید (۱۳۷۷). نظریه گفتمان، ترجمه سید علی اصغر سلطانی، فصلنامه علوم سیاسی، دانشگاه باقرالعلوم، شماره ۲، صص ۱۵۶-۱۸۳.

خیامی، عبدالکریم. (۱۳۹۲). به سوی نظریه بیداری اسلامی تحلیل کیفی متن بیانات مقام معظم رهبری در اجلاس بین‌المللی بیداری اسلامی. فصلنامه مطالعات انقلاب اسلامی، سال دهم، شماره ۳۳، صص ۴۳-۶۶.

داوودآبادی، محسن؛ باقری‌فرد، محمدحسین. (۱۳۸۹). اصول و سیاست‌های حاکم بر مهندسی فرهنگی کشور از دیدگاه مقام معظم رهبری. ماهنامه مهندسی فرهنگی، سال پنجم، شماره ۴۵ و ۴۶، صص ۱۰-۱۷.

میرمعزی، سید حسن. (۱۳۹۱). اقتصاد مقاومتی و ملزومات آن با تأکید بر دیدگاه مقام معظم رهبری. فصلنامه اقتصاد اسلامی، شماره ۴۷، صص ۴۹-۷۶.

دانایی‌فرد، حسن و سید مجتبی امامی، ۱۳۸۶، «استراتژی پژوهش کیفی: تأملی بر نظریه‌پردازی داده‌بنیاد»، اندیشه مدیریت، شماره ۲.

تاجیک، محمدرضا (۱۳۸۳)، گفت‌وگو، پادگفتمان و سیاست، تهران، مؤسسه تحقیقات و توسعه علوم انسانی.

تراب‌زاده جهرمی، محمدصادق؛ سجادی، سید علی‌رضا؛ سمیعی نسب، مصطفی. (۱۳۹۲). بررسی ابعاد و مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی جمهوری اسلامی ایران در اندیشه حضرت آیت الله خامنه‌ای. فصلنامه مطالعات انقلاب اسلامی، سال دهم، شماره ۳۲، صص ۳۱-۴۶.

میرمعزی، سید حسین، (۱۳۹۰)، «نظام اقتصادی اسلام (مبانی، اهداف، اصول راهبردی و اخلاق)»، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.

میرمعزی، حسن (۱۳۹۱)، اقتصاد مقاومتی و ملزومات آن با تأکید بر دیدگاه مقام معظم رهبری، فصلنامه اقتصاد اسلامی، شماره ۴۷، صص ۴۹-۷۶.

منحت‌فر، یوسف. (۱۳۸۷)، «فساد اقتصادی و چگونگی مبارزه با آن در فرایند توسعه اقتصادی»، همایش اقتصاد اسلامی و توسعه.

داوودآبادی، محسن؛ باقری‌فرد، محمدحسین. (۱۳۸۹). اصول و سیاست‌های حاکم بر مهندسی فرهنگی کشور از دیدگاه مقام معظم رهبری. ماهنامه مهندسی فرهنگی، سال پنجم، شماره ۴۵ و ۴۶، صص ۱۰-۱۷.

سلیمانی، محمد (۱۳۹۱)، ۶ ضرورت اجرای اقتصاد مقاومتی، فصلنامه اقتصاد مقاومتی، شماره ۵۳۵، صص ۱۰-۱۱.

طهماسبی بلداجی، اصغر و طهماسبی بلداجین، آذر (۱۳۹۲). *جهاد اقتصادی و اقتصاد مقاومتی از منظر قرآن و اهل بیت*، فصلنامه علوم قرآن و حدیث کوثر، سال ۱۳، شماره ۴۷، صص ۱۴۱-۱۵۸.

سلطانی، علی اصغر، (۱۳۹۱)، قدرت، گفتمان و زبان، تهران: نشر نی.

حسین‌زاده بحرینی، محمد حسین (۱۳۹۲)، «اقتصاد مقاومتی؛ راهکاری برای توسعه»، فصلنامه مشکوه، شماره ۱۱۸، صص ۱۳۸-۱۵۹.

تاجیک، محمدرضا (۱۳۸۳)، گفت‌وگو، پادگفتمان و سیاست، تهران، مؤسسه تحقیقات و توسعه علوم انسانی.

تراب‌زاده جهرمی، محمد صادق؛ سجادی، سید علی‌رضا؛ سمیعی نسب، مصطفی (۱۳۹۲)، *بررسی ابعاد و مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی جمهوری اسلامی ایران در اندیشه حضرت آیت الله خامنه‌ای*، سال دهم، شماره ۳۲، صص ۳۱-۴۶.

شیرازیان، زهرا و سامنی، سامان. (۱۳۹۵). تحلیل پیکره بنیاد گفتمان تهاجم فرهنگی در سخنان رهبر جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه زبانکاو، شماره دوم، شماره دو (پیاپی ۳)، صفحات ۸۷-۱۱۱.

سامنی، سامان. (۱۳۹۴). گفت‌وگو، بیان مقام معظم رهبری درباره جنگ نرم، فصلنامه زبانکاو، شماره یک، سال نخست، صفحات ۱۸-۴۴.

منابع انگلیسی

- Baker, P. (2006). *Using Corpora in Discourse Analysis*, London: Continuum.
- Baker, P.(2008) *A useful methodological synergy? Discourse and society*. 19(3).
- Brown, G. and Yule, G (1983). *Discourse Analysis*, Cambridge University Press.
- Faiclough, N. (1995), *Language and Power*, London: Longman.
- Fairclough, N. (2003), *Analysing Discourse*, London: Routledge.
- fawler, G. (2002) *Using Corpora in the language learning class room: Corpus Linguistics for teachers*. http://www.press.Umich.edu/title_Detail_Desc.do?id=3711534, Michigan, ELT.
- Hull, S. (1996). Transitivity in Grammar and Discourse. *Language*. 56. P: 251-299.
- Jorgensen, M & Phillips, L. J (2002). *Discourse Analysis as Theory and Method*, First Published, SAGE publications.
- Johnstone, B. (2008). *Discourse Analysis*, Australia: Blackwell publishing.
- Leech, G. (1992), *WordSmith Tools 4*. Oxford: Oxford University Press.
- Kennedy, A. (1998). "Language at war: A Critical Discourse Analysis of speeches of Bush and Obama on Terrorism", *International Journal soc.sci & Education*, Vol 3, ISSUE 2, ISSN 2223-4634 and 2227-393.
- Laclau, E and Mouffe, C. (1985) *"Recasting Marxism"* in James martin : Antonio Gramsci, critical Assesment of leading Political philosophers (2002) Routledge.
- Partington, A (2003). *The Linguistics of Political Argument, The spin- doctor and the wolf-pack at the White House*. Routledge.
- Scott, M. and C. Tribble (2006), *Textual patterns: Key words and corpus analysis in language education*. Amsterdam: Benjamins.
- Scheufel, d & Tewksbury, d (2017) **Framing, Agenda setting**, and Priming, *Journal of Communication*, vol 57 No1.
- Van Dijk, T. A., (1977). *Discourse Studies. A multidisciplinary Introduction*. Vol 1. London: SAGE.

منابع اینترنتی

- www.motahari.ir، مطهری، مرتضی. (۱۳۶۴). مسألهٔ ربا و بانک، بنیاد علمی و فرهنگی استاد شهید مرتضی مطهری.
- www.motahari.ir، مطهری، مرتضی. (۱۳۵۰). علل گرایش به مادیگری، بنیاد علمی و فرهنگی استاد شهید مرتضی مطهری.